

BEATA SZLUZ

KSZTAŁCENIE PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH NA UKRAINIE

EDUCATION OF SOCIAL WORKERS IN UKRAINE

A b s t r a c t. The intention of the presented article is to clarify the situation in the field of social workers university education in Ukraine, taking into account all social and political changes. The first part of the article aims at introducing the origins of beginning and development of social workers university education in Ukraine. The second part, based on analysis of available governmental conceptual and strategic documents, we clarify the crucial influence of the state policy in the field of university education on the current state of social workers education.

Key words: social work; social worker; education; Ukraine.

Praca socjalna na Ukrainie zaczęła się w ostatnich latach intensywniej rozwijać. Jest to spowodowane pauperyzacją ukraińskiego społeczeństwa. Wiąże się z przejściem od modelu totalitarno-paternalistycznego do liberalno-demokratycznego w zakresie polityki społecznej, a także z odniesieniem ukraińskiego społeczeństwa do uniwersalnych wartości, które wymagają całkowicie nowego podejścia do polityki społecznej w kontekście jej ogólnoeuropejskiej orientacji¹. Na temat kształcenia pracowników socjalnych na

Dr hab. BEATA SZLUZ, prof. UR – Uniwersytet Rzeszowski; Wydział Socjologiczno-Historyczny; Instytut Socjologii; Zakład Socjologii Problemów Społecznych; adres do korespondencji: Uniwersytet Rzeszowski, Al. T. Rejtana 16C, 35-959 Rzeszów; e-mail: bszluz@ur.edu.pl

¹ Por. O.V. ГОРПІНИЧ, *Соціальна робота в Україні: стан та перспективи розвитку*, „Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, Серія № 11. Соціологія. Соціальна

Ukrainie piszą m.in.: O. Bezpalko, N. Wołkowa, M. Galaguzova, V. Galuzinsky, M. Evtuh, I. Zvereva, A. Kapska, A. Karpenko, G. Laktionova, I. Myszczyzyn, z kolei w kontekście etyki pracy socjalnej: W. Bocarov, D. Godlewska, S. Gusarieva, I. Zyazyuna, M. Łukaszewicz, L. Mischyk, A. Mudryk, A. Holostova². Zrealizowanie zadań związanych z przygotowaniem pracowników socjalnych wymaga czasu i nakładu pracy. Sytuacja społeczno-polityczna w tym kraju nie sprzyja efektywnemu wypełnianiu zamierzeń, niemniej jednak pracownicy socjalni są kształceni, co jest i może okazać się ważnym dokonaniem w kontekście potrzeb ukraińskiego społeczeństwa (pojawienie się nowych klientów pracowników socjalnych, m.in.: rodzin doświadczających utraty swoich członków, sierot biologicznych, byłych żołnierzy, migrantów itd.). Akcentując znaczenie kształcenia pracowników socjalnych, podjęto cel i zamysł analizy oraz zaprezentowania przygotowania, kształcenia do pełnienia tego zawodu na Ukrainie.

1. SPECYFIKA PRACY SOCJALNEJ NA UKRAINIE

Praca socjalna na Ukrainie jest postrzegana jako: „gałąź wiedzy naukowej i działalności zawodowej na rzecz promowania oraz zapewnienia wykwalifikowanej pomocy grupie osób lub społeczności, zwiększenia lub przywrócenia ich zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie, przyczynia się do realizacji praw człowieka, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. [...] ma na celu zapewnienie podejścia humanistycznego i sprawiedliwości społecznej poprzez wzmocnienie i wspieranie najsłabiej chronionych członków społeczeństwa”³. Jest to również działalność praktyczna, mająca zapewnić ludziom jak najwięcej możliwości rozwoju własnego potencjału i wzbogacenia swojego życia oraz zapobiegania powstawaniu zaburzeń⁴. Jest ukierunkowana na profilaktykę problemów społecznych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Przywołane definicje stają się impulsem do podjęcia dyskusji nad

робота. Соціальна педагогіка” 2004, nr 1(23), s. 67.

² O. Безпалько, Н. Волкова, М. Галагузова, В. Галузинський, В. Бочаров, Д. Годлевська, С. Гусарева, І. Зязюна, М. Лукашевич, Л. Міщик, А. Мудрик, О. Холостова, М. Євтух, І. Зверева, А. Капська, О. Карпенко, Г. Лактіонова, І. Мицишин.

³ О.М. БЕГАЛЬ, *Сутність соціальної роботи: теоретико-методологічні принципи дослідження*, „Гуманітарний вісник ЗДІА”2013, nr 55, s. 87.

⁴ Рог. Т. СЕМИГІНА, О. БРИЖОВАТА, *Міжнародне визначення соціальної роботи*, „Соціальна політика і соціальна робота” 2002, nr 3-4, s. 144-145.

ujmowaniem pracy socjalnej nie tylko jako praktycznej działalności, ale także jako dyscypliny naukowej.

Na Ukrainie podjęto próbę włączenia pracy socjalnej do dyscyplin naukowych, a także uznano za kierunek studiów i działalność praktyczną. M.P. Łukaszewicz i T.B. Siemigina przytoczyli argumenty, które pozwoliły lokować pracę socjalną wśród innych nauk. Z jednej strony mieli świadomość, że jest to młoda jeszcze nauka, społeczno-humanistyczna i interdyscyplinarna (nawiązuje do filozofii, socjologii, psychologii i pedagogiki, przede wszystkim społecznej). Z drugiej, iż dopracowała się podstaw metodyczno-metodologicznych, fundamentalnych (podstawę/oparcie stanowi filozofia) oraz odniesień praktycznych (zastosowanie teorii i wyników badań empirycznych do wypełniania zadań przez pracowników socjalnych). Posiada metodologię, aparat pojęciowy, problemy, cele i przedmiot badań. Toczą się dyskusje, w których stosuje się terminologię naukową. W odniesieniu do kształcenia pracowników socjalnych zaakcentowano fakt wypracowania programów, podręczników i skryptów dla studentów tego kierunku studiów⁵. Wyznaczono funkcje, które wypełniają profesjonalnie przygotowani pracownicy socjalni: organizacyjną, diagnostyczną, prognostyczną, profilaktyczną, socjalno-terapeutyczną, komunikacyjną (współpracy), korekcyjno-rehabilitacyjną, ochrony prawnej⁶. Na Ukrainie podjęto zatem próbę wyodrębnienia pracy socjalnej jako dyscypliny naukowej. W 2016 r., po wprowadzeniu nowych regulacji prawnych dotyczących szkolnictwa wyższego i szkolenia pracowników socjalnych, utrzymano poprzednie rozwiązanie, co oznacza, że lokuje się ona w obrębie pedagogiki społecznej (kod dyscypliny: 13.00.05). Zachodzą zmiany w przygotowaniu prac licencjackich i magisterskich, ponadto brak jest dalszych perspektyw na przygotowanie awansów i stopni naukowych.

Prowadzone są badania, których wyniki prezentują naukowcy nie tylko podczas konferencji, ale także w monografiach oraz w poświęconych tej tematyce czasopismach naukowych, wydawanych przede wszystkim przez szkoły wyższe, a także organizacje pozarządowe (np. „Praca Socjalna na Ukrainie. Teoria i Praktyka”⁷). Ukraińskie środowisko pracowników socjal-

⁵ Пор. В.П. Бех, М.П. Лукашевич, М.В. Туленков, *Соціальна робота у дискурсі формування громадянського суспільства*, НПУ імені М.П. Драгоманова, Київ 2008, с. 6-11; М.П. Лукашевич, Т.В. Семігіна, *Соціальна робота. Теорія і практика*, Видавництво „Карабела”, Київ 2011, с. 13-26.

⁶ Szerzej zob. І. Мицишин, *Соціальна робота*, ЛНУ імені І. Франка, Львів 2008, с. 42-43.

⁷ W 2002 r. organizacja pozarządowa Liga Pracowników Socjalnych Ukrainy wraz z Pań-

nych utworzyło w 1999 r. Ligę Pracowników Socjalnych Ukrainy, z siedzibą w Kijowie⁸, która reprezentuje członków pracujących zawodowo lub charytatywnie, inicjuje współpracę, szkolenia, dyskusje, badania czy działania projektowe (krajowe i międzynarodowe). Opracowuje i wdraża innowacyjne modele usług społecznych. Uczestniczy w organizowaniu konferencji naukowych, skierowanych również do praktyków działających w ramach służb społecznych. Stymuluje rozwój i rozpowszechnianie reklamy społecznej. Współpracuje w upowszechnianiu wolontariatu. Wspiera rozwój i realizację kształcenia pracowników socjalnych.

2. KSZTAŁCENIE PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH

Mając na uwadze systemowe rozwiązywanie problemów społecznych, ochronę słabszych grup i kategorii społecznych, wprowadzono w 2001 r. Dekret Prezydenta Ukrainy „O strategii redukcji ubóstwa”, następnie w 2003 r. ustawę „O usługach społecznych”, a także dokument Gabinetu Ministrów Ukrainy „Otwartość, efektywność, skuteczność”⁹. Pod koniec 2003 r. przyjęto „Kodeks etyki specjalistów pracy socjalnej Ukrainy”¹⁰. W 2003 r. zauważono, że działania instytucji realizujących zadania w zakresie pomocy społecznej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Ukrainy, Państwowego Komitetu Ukrainy do spraw Rodziny i Młodzieży, Państwowego Centrum Usług Socjalnych dla Młodzieży i Usług dla Nieletnich, nie są skoordynowane. W praktyce oznaczało to nieefektywne wykorzystanie zasobów ludzkich i finansowych. Wydatkowanie w 2004 r.

stwowym Uniwersytetem Pedagogicznym im. M.P. Dragomanowa w Kijowie, przy współpracy z Fundacją Pracy Socjalnej oraz Ministerstwem Rodziny, Młodzieży i Sportu, byli współzałożycielami periodyku.

⁸ *Ліги соціальних працівників України*, wydanie internetowe: <http://ligasocial.org.ua/> (7.08.2015).

⁹ Указ Президента України „Простратегію подолання бідності”, 2001, nr 637, від 15.08.2001 р.; *Закон України „Просоціальні послуги”*, no 966-IV, від 19.06.2003 р.; *Програма діяльності Кабінету Міністрів України „Відкритість, дієвість, результативність”*.

¹⁰ „Kodeks etyki specjalistów pracy socjalnej Ukrainy” obejmuje: zasady etyczne specjalistów pracy socjalnej (listę pojęć etycznych, które są podstawą do podejmowania decyzji etycznych w pracy socjalnej); zasady postępowania etycznego w pracy socjalnej (specjalistów podstawowej działalności zawodowej) – etyczne zachowanie w stosunku do zawodu, do kolegów, do klientów, a także etyczne zachowanie dotyczące organizacji współdziałających. Szerzej zob. *Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України*, Наказ Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту від 9.09.2005, nr 1965.

około 52% środków z budżetu państwa na ten zakres działań nie spowodowało poprawy sytuacji, a 80% ludności znajdowało się nadal w niekorzystnej, trudnej sytuacji. Na Ukrainie funkcjonowały 882 ośrodki, w których działało 1623 specjalistycznych służb społecznych. Zabezpieczenie profesjonalnej kadry – pracowników socjalnych – wiązałoby się z kształceniem i przygotowaniem do pracy około 20 tys. osób. Liczba studentów, stan na dzień 1.09.2003 r., wynosiła 264 w 15 szkołach wyższych¹¹.

W nawiązaniu do innych aktów prawnych, w 2015 r. uregulowano normy pracy dla pracowników ośrodków pomocy społecznej, także dla pracowników socjalnych zatrudnionych w różnych placówkach¹². Minister Polityki Społecznej P. Rozenko zakomunikował, że liczba pracowników socjalnych wzrosła w 2015 r. o 1,5 tys. osób. Według ministra, rząd przyjął uchwałę w celu zmiany w zakresie dotacji, która jest potrzebna do zagwarantowania działań coraz większej liczby pracowników socjalnych, szczególnie na terenach, gdzie zapotrzebowanie na ich pracę jest największe, m.in. ze względu na wzrost liczby migrantów¹³. Z jednej strony są to migracje wewnętrzne, uwarunkowane sytuacją w kraju, z drugiej proces migracji zewnętrznych, przede wszystkim w kierunku zachodnim. Przytoczona sytuacja, a także konsekwencje walk zbrojnych, zarówno dla żołnierzy, ich rodzin, a także ludności cywilnej, są i będą potęgowały zapotrzebowanie na działania służb społecznych.

Ukraiński system kształcenia pracowników socjalnych określono jako trzy-stopniowy. Pierwszy obejmuje edukację w liceach i kolegiach, które przygotowują młodszych specjalistów pracy socjalnej (jeden rok, dwa semestry). Kolejny łączy się ze studiami pierwszego stopnia (cztery lata, osiem semestrów), prowadzonymi przez instytuty, stwarzające możliwość uzyskania tytułu licencjata (w 2015 r. wprowadzono także określenie młodszy licencjat, zacznie on obowiązywać w kolejnym cyklu edukacyjnym). Ostatni stopień odnosi się do absolwentów uniwersytetów, których ukończenie łączy się z uzyskaniem tytułu magistra pracy socjalnej (jeden rok, dwa semestry).

¹¹ Пор. Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність центрів соціальних служб для молоді, ДЦССМ, 2003, s. 35; О.В. Горпинич, *Соціальна робота в Україні: стан та перспективи розвитку...*, s. 68-70.

¹² Szerzej zob. Наказ 30.03.2015, nr 342/26868, *Про затвердження Типових штатних нормативів чисельності працівників територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг)*, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15.04.2015.

¹³ Пор. Міністр соцполітики: в Україні збільшиться кількість соціальних працівників, wydanie internetowe: http://www.business.ua/articles/media_view_ukr/Ministr-socpolitiki-v-Ukraini-zbilshitsya-kilkist-socialnih-pracivnikov-95983/ (7.04.2015).

Dokonując przeglądu ukraińskich szkół wyższych zauważono, że 60 uczelni wykazało w swojej rekrutacji nabór i kształci na kierunku praca socjalna (tabela 1).

Tab. 1. Wykaz szkół wyższych na Ukrainie, które wykazały kształcenie studentów na kierunku praca socjalna, stan na dzień 1.10.2015

L.p	Nazwa szkoły wyższej
1	Akademia Administracji Miejskiej, Kijów
2	Akademia Pracy, Spraw Społecznych i Turystyki, Kijów,
3	Białocerkiewny Instytut Ekonomii i Zarządzania Otwartego Międzynarodowego Uniwersytetu Rozwoju Człowieka, Biała Cerkiew
4	Bukowiński Państwowy Uniwersytet Ekonomiczno-Finansowy, Czerniowce
5	Charkowski Państwowy Uniwersytet im. Karazina, Charków
6	Charkowski Państwowy Uniwersytet Medyczny, Charków
7	Charkowski Uniwersytet Państwowy, Charków
8	Chersoński Uniwersytet Państwowy, Cherson
9	Chmielnicki Instytut Technologii Społecznych Otwartego Międzynarodowego Uniwersytetu Rozwoju Człowieka, Chmielnick
10	Czarnomorski Uniwersytet Państwowy im. Mogili, Mikołaiw
11	Czerkaski Uniwersytet Państwowy im. Chmielnickiego, Czerkasy
12	Czernigowski Państwowy Instytut Prawa i Ekonomii, Czernigów
13	Czernigowski Państwowy Instytut Prawa i Technologii Społecznych i Pracy, Czernigów
14	Czernigowski Państwowy Uniwersytet Techniczny, Czernigów
15	Czerniowiecki Uniwersytet Państwowy im. Fedkowicza, Czerniowce
16	Dniepropietrowski Państwowy Uniwersytet im. Goncara, Dniepropietrowsk
17	Dniepropietrowski Uniwersytet im. A. Nobla, Dniepropietrowsk
18	Donbaski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny, Donbas
19	Doniecka Państwowa Wyższa Szkoła Zarządzania, Mariupol
20	Głuhiwski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Dowzhenka, Gluhiv
21	Gorliwski Regionalny Instytut Otwarty Międzynarodowy Uniwersytet Rozwoju Człowieka, Golivka
22	Instytut Biznesu „Strategia”, Zhovti Wody (Жовті Води), region Dniepropietrowska
23	Karpacki Instytut Biznesu, Hust, region Zakarpacki
24	Klasyczny Uniwersytet Niepubliczny, Zaporozie
25	Kremanczucki Instytut Dniepropietrowskiego Uniwersytetu im. A. Nobla, Kremencuk
26	Lwowski Państwowy Uniwersytet Bezpieczeństwa, Lwów
27	Łucki Instytut Akademia Rozwoju Człowieka, Łuck
28	Ługański Instytut Pracy i Technologii Społecznych, Ługańsk

29	Ługański Państwowy Uniwersytet im. T. Szewczenki, Ługańsk
30	Ługański Państwowy Uniwersytet im. T. Szewczenki, Wydział Roweniwski, Rowenki
31	Melitopolski Instytut Ekologii i Technologii Społecznych, Melitopol
32	Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personalem, Kijów
33	Mikołajowski Międzyregionalny Instytut Otwarty Międzynarodowy Uniwersytet Rozwoju Człowieka, Mikołajiw
34	Mikołajowski Państwowy Uniwersytet im. Suchomlinskiego, Mikołajiw
35	Niżynski Państwowy Uniwersytet im. Gogola, Niżyn
36	Odesski Państwowy Uniwersytet Techniczny, Odessa
37	Odesski Uniwersytet Państwowy im. Miecznikowa, Odessa
38	Otwarty Międzynarodowy Uniwersytet Rozwoju Człowieka, Kijów
39	Państwowy Uniwersytet „Akademia Kijowsko-Mohylańska, Kijów
40	Państwowy Uniwersytet im. T. Szewczenki, Kijów
41	Państwowy Uniwersytet Lotniczy, Kijów
42	Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Dragomanowa, Kijów
43	Państwowy Uniwersytet Służby Podatkowej Ukrainy, Irpin, region Kijowski
44	Państwowy Uniwersytet Techniczny, Kijowski Instytut Politechniczny, Kijów
45	Politechnika Lwowska, Lwów
46	Połtawski Instytut Ekonomii i Prawa, Połtawa
47	Przyazowski Państwowy Uniwersytet Techniczny, Mariupol
48	Przykarpaccy Państwowy Uniwersytet im. Stefanyka, Ivano-Frankivsk
49	Równieński Instytut Otwarty Międzynarodowy Uniwersytet Rozwoju Człowieka, Równe
50	Tarnololski Państwowy Uniwersytet Ekonomiczny, Tarnopol
51	Tarnopilski Instytut Technologii Społecznych i Informatyki, Tarnopol
52	Tarnopolski Państwowy Uniwersytet im. Gnatiuka, Tarnopol
53	Umański Uniwersytet Państwowy im. P. Ticini, Umań
54	Uniwersytet Kijowski im. B. Grinczeki, Kijów
55	Użgorodski Uniwersytet Państwowy, Użgorod
56	Winnicki Instytut Ekonomiczno-Społeczny, Winnica
57	Wschodnioeuropejski Państwowy Uniwersytet im. L. Ukrainka, Łuck
58	Zaporoski Państwowy Uniwersytet Techniczny, Zaporozże
59	Zaporoski Uniwersytet Państwowy, Zaporozże
60	Żytomirski Instytut Ekonomiczno-Humanistyczny, Żytomierz

Źródło: Opracowanie własne

Wśród szkół wyższych, które wymieniono w tabeli 1, znajdują się także te usytuowane na wschodzie Ukrainy, które z powodu trudnej sytuacji w tej części kraju mają problemy z funkcjonowaniem.

Pracownik socjalny powinien mieć przygotowanie w zakresie m.in. prawa, posiadać wiedzę o aktualnej sytuacji politycznej, społecznej i gospodarczej, a także demografii społecznej, nabyć umiejętność prowadzenia obserwacji, prawidłowej komunikacji społecznej, być wrażliwym na problemy klienta i jednocześnie asertywnym, podejmować decyzje w nieoczekiwanych, trudnych sytuacjach¹⁴. Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy zatwierdziło programy dla kierunku praca socjalna. Wyszczególniono w nim przedmioty: wstęp do pracy socjalnej, politykę społeczną na Ukrainie, metodykę pracy socjalnej z różnymi grupami i kategoriami społecznymi, deontologię, społeczną i prawną ochronę jednostki, psychologię, komunikację społeczną, konfliktologię, etykę i psychologię rodziny, partnerstwo społeczne, psychologię zarządzania, opiekę socjalno-medyczną i inne przedmioty, w zależności od wybranej specjalności¹⁵. Odniesiono się do edukacji pracowników socjalnych w kontekście procesu bolońskiego, zwrócono uwagę na edukację na odległość w szkolnictwie wyższym.

Na Ukrainie w 2005 r. określono wymagania kwalifikacyjne dla specjalistów pracy socjalnej¹⁶. Pracownik uzyskujący specjalizację nabywa wiedzę w zakresie regulacji prawnych, tzn. ochrony socjalnej i pomocy oraz innych dokumentów i materiałów określających organizację pracy socjalnej; zasad polityki rodzinnej państwa i ochrony dzieci; przepisów regulujących ochronę macierzyństwa i dzieciństwa; prawa nieletnich, weteranów, osób niepełnosprawnych, emerytów i rencistów. Zakres wiadomości powinien obejmować także: wartości i rodzaje pracy socjalnej; specyfikę usług socjalnych, a także podmioty i przedmioty pracy socjalnej; cele i zasady pracy socjalnej oraz sposoby ich realizacji; międzynarodowe doświadczenie w sferze społecznej; treści, formy, metody i kryteria skuteczności pracy socjalnej; uprawnienia i zasoby organizacji – partnerów w pracy socjalnej; tworzenie i wdrażanie programów socjalnych; organizację pracy. Wymieniono ponadto: formy i metody edukacji dzieci i młodzieży; zatrudnienie, mieszkalnictwo; standardy

¹⁴ Szerzej zob. О.Г. КАРПЕНКО, *Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти* (за ред. С.Я. Харченко), „Коло”, Дрогобич 2007, s. 374; А.Д. МЕКШУН, *Компетентність соціальних працівників як невід’ємна складова професійної успішності*, „Соціальна робота в Україні: теорія і практика” 2013, nr 3-4, s. 30-38.

¹⁵ Szerzej zob. Т.О. ГОЛУБЕНКО, М.Ю. МИНЬКІВСЬКА, *Специфіка професійної підготовки працівників соціальної сфери в контексті вимог Болонського процесу*, „Соціальна робота в Україні: теорія і практика” 2014, nr 1-2, s. 16.

¹⁶ Міністерство соціальної політики України, Наказ від 25.05.2012 nr 324, *Про затвердження нової редакції кваліфікаційної характеристики професії „Фахівець із соціальної роботи”*.

i procedury organizacji pomocy prawnej, opieki, pielęgnacji, rehabilitacji; praw rodzicielskich, ochrony socjalnej i opieki. Uwagę zwrócono na metody propagowania zdrowego stylu życia, a także na nowoczesne doświadczenia i innowacje w pracy socjalnej. Główny specjalista pracy socjalnej powinien legitymować się wyższym wykształceniem (magister, ekspert), odbyć szkolenia, uzyskać odpowiedni certyfikat, posiadać doświadczenie zawodowe w zawodzie pracownika socjalnego (co najmniej 2 lata). Dla specjalisty pracy socjalnej I kategorii (magister, specjalista) i II kategorii (specjalista), oprócz ukończonych studiów, istotne są ukończone szkolenia, roczne (magister – nie ma wymagania w zakresie stażu pracy) i odpowiednio 2-letnie doświadczenie zawodowe. Z kolei specjalista pracy socjalnej powinien również posiadać wyższe wykształcenie, bez wymagań w zakresie specjalistycznego doświadczenia zawodowego.

*

Proces kreowania na Ukrainie pracy socjalnej jako nauki przebiegał stopniowo, niewątpliwie był stymulowany wpływem oczekiwań społecznych. Praca socjalna jest obecnie postrzegana nie tylko jako działalność praktyczna, ale jako rozwijający się kierunek kształcenia studentów. Dowodem na to jest m.in. fakt, że jest on prowadzony w licznych szkołach wyższych w kraju, kolegiach i liceach. Na kierunku praca socjalna proponowane są różne specjalności, zmieniane i dostosowywane do aktualnych potrzeb. Wydaje się, że rozwijanie tego kierunku kształcenia jest niezwykle istotne, szczególnie w sytuacji konfliktów w kraju. Zapotrzebowanie na działania pracowników socjalnych jest duże, można przypuszczać, że może nawet wzrosnąć. Pojawiły się zatem nowe wyzwania stojące przed pracownikami socjalnymi. W istocie praca socjalna ma na celu przyczynić się do wzmocnienia stabilności i bezpieczeństwa społeczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

- БЕГАЛЬ О.М., Сутність соціальної роботи: теоретико-методологічні принципи дослідження, „Гуманітарний вісник ЗДІА” 2013, nr 55, s. 81-90.
- БЕХ В.П., ЛУКАШЕВИЧ М.П., ТУЛЕНКОВ М.В., Соціальна робота у дискурсі формування громадянського суспільства, НПУ імені М.П. Драгоманова, Київ 2008.
- ГОЛУБЕНКО Т.О., МИНЬКІВСЬКА М.Ю., Специфіка професійної підготовки працівників соціальної сфери в контексті вимог Болонського процесу, „Соціальна робота в Україні: теорія і практика” 2014, nr 1-2, s. 14-20.

- Горпинич О.В., Соціальна робота в Україні: стан та перспективи розвитку, „Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка” 2004, nr 1(23), s. 67-74.
- Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України, Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 9.09.2005, nr 1965.
- Закон України „Просоціальні послуги”, no 966-IV, від 19.06.2003.
- Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність центрів соціальних служб для молоді, ДЦССМ, 2003.
- КАРПЕНКО О.Г., Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти (за ред. С.Я. Харченко), „Коло”, Дрогобич 2007.
- Ліги соціальних працівників України, wydanie internetowe: <http://ligasocial.org.ua/> (7.08.2015).
- ЛУКАШЕВИЧ М.П., СЕМИГІНА Т.В., Соціальна робота. Теорія і практика, Видавництво „Карabela”, Київ 2011.
- МЕКШУН А.Д., Компетентність соціальних працівників як невід'ємна складова професійної успішності, „Соціальна робота в Україні: теорія і практика” 2013, nr 3-4, s. 30-38.
- Мишишин І., Соціальна робота, ЛНУ імені І. Франка, Львів 2008.
- Міністерство соціальної політики України, Наказ від 25.05.2012, nr 324, Про затвердження нової редакції кваліфікаційної характеристики професії „Фахівець із соціальної роботи”.
- Міністр соцполітики: в Україні збільшиться кількість соціальних працівників, wydanie internetowe: http://www.business.ua/articles/media_view_ukr/Ministr-socpolitiki-v-Ukraini-zbilshitsya-kilkist-socialnih-pracivnikiv-95983/, (7.04.2015).
- Наказ 30.03.2015, nr 342/26868, Про затвердження Типових штатних нормативів чисельності працівників територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг), Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15.04.2015.
- Програма діяльності Кабінету Міністрів України „Відкритість, дієвість, результативність”.
- СЕМИГІНА Т., БРИЖОВАТА О., Міжнародне визначення соціальної роботи, „Соціальна політика і соціальна робота” 2002, nr 3-4, s. 144-145.
- Указ Президента України „Простратегію подолання бідності”, nr 637/2001, від 15.08.2001.

KSZTAŁCENIE DO PRACY SOCJALNEJ NA UKRAINIE

S t r e s z c z e n i e

Celem artykułu jest analiza i zobrazowanie edukacji pracowników socjalnych na Ukrainie, biorąc pod uwagę zachodzące zmiany społeczne i polityczne. Pierwsza część artykułu ma ukazać rys historyczny i rozwój kształcenia pracowników socjalnych na Ukrainie. Druga część, oparta na analizie dostępnych dokumentów koncepcyjnych i strategicznych, ma na celu przedstawienie polityki państwa w zakresie edukacji uniwersyteckiej i aktualnego stanu edukacji pracowników socjalnych w kraju.

Słowa kluczowe: praca socjalna; pracownik socjalny; edukacja; Ukraina.